

כיצד העדים פרק ראשון מכות ז.

עין משפט נר מצוה

ז.

נד א טו"ש ע"מ ח"מ סי' לג סעיף טו:
 גה ב מ"י פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ז'
 גו ג מ"י סג פ"ד הל' יד סג ע"מ קב [טו"מ ע"מ סי' א']
 גז ד מ"י סג הלכה י'
 גה ה ו מ"י סג פ"ג הלכה ח:
 גזז ז מ"י פ"א מהלכות סנהדרין הלכה ז' ע"מ כ"מ טו"מ פ"מ א:
 ח ח מ"י פ"א מהלכות אסורי ביאה הלכה ט'
 טמג לאוין ז' טו"ש ע"מ כ"ה פ"מ א סעיף א'
 טהג"ה [ורב אלפס עוד ביבמות פרק ז' (דף ט:)]
 ובי"מ פ"ו (דף ק"ז):
 ט א ט"י פ"ה מהלכות רוחם הלכה א סמג ע"מ עין:
 ב י מ"י סג פ"ו הלכה י' סמג טס:

אי יתיה ללוה לאו בתר ערבא אוי"ל. מכלן דיש ליהרר צעדי ממונן שלא יכו קרובים לא ללוה ללוה לערב:
דלמא במקום סייף נקב הוה. קשה לר"מ דלמרינן פ"ק דחולין (דף י"א: ושם) ומפיק ליה מרובא דלא חייטין

אילעא וטוביה. עדי הלוואה היו קרובין אל הערב: **מתני'** לפני אוסו בים דין. שנמחייב בו: אין סופרין. לחזור ולשאל וליתן אולי זכיה: אילו היינו. צימים סנהדרין דנו דיני נפשות לא נהרג זה אדם כדמפרש בגמרא שצדקו את העדים צדקו שלא ידעו להשיב:

תורה אור השלם

1. והיו אלה לבם לזקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם:
 במדבר לה כט
 2. שפטים ושטרות תתן לך בכל שעריך אשר יי' אלהיך נתן לך לשפוטך וישפטו את היום משפט צדק: דברים טו יח

רבינו הגאון

סניגין דשמעתין דעדיים הקרובין בין למלוה בין ללוה בין לרוב כולן פסולין: מי שנגמר דינו וברח וכו' לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו כו'. נתיב ברה מארץ להוציא לארץ אין סותרין את דינו מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל: מתני' סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מנא הני מילי. דה"ר והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. אם כן מה ת"ל בשעריך. בשעריך אתה מושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ונכבל עיר ועיר ובח"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר. ואסקינן דרבנן בסנהדרין הווי דינין בבועל את הערוה כשמואל דאמר במנאפים כיון שיראו כמנאפין מתחייבין ולא בעינן עד דמסדהו כמכחול בשפופרת. ולית הלכתא כו' טרפון ורי עקבא דהווי אמרין ראינתם טריפה הרג או שלם הרג וא"ל שלם שמת במקום ההכאה נקב הוה כו': ירושלמי. כתב כל נכסיו רובי בני אדם כחצת והעדים כשרים ליה ופסולים ליה ר' יוחנן אמר מאחר שפסולין ליה פסולין ליה וריש לקיש אמר לא כו':
 הדרן עלך ביצד העדים פ"ב ואלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה כו' עד:

לזה דלולין צמר רובא וואמר ר"מ דודאי (א) לא חייטין אלא היה שואל להם (ב) (כדי) שאם (ג) יכחשו זה את זה אמרו דלא ידעינן יצטל העדות מידי דהוה אסייף וארירן דאי (ד) דלא שילינן חייב (ה) וזה אמר צסייף וזה אמר צברירין (ו) אין זה נכון אע"ג דצסייף את ארירן כו' אמרו אין אנו יודעין הרי זה נכון (ז) גרוע ושוילי וזהו הרגו גופיה אין יודעים (ח) ומיהו טעם זה אינו מיושב ומאחיה טעם הוא זה דאם לא נשאל להם יהא חייב ואם נשאל ואמרו אין אנו יודעין יהיה פטור וראיה שהצא מסייף וארירן אין הגדון דומה לראיה דהתם כל כמה דלא שילינן להו אין לצדות מהלכ שיכחשו זה את זה אצל כשמכחיטין צדדיא דומה שקר שדבר זה אדם רגיל לעלות צדעמו צמה הרגו טפי מכליו שחורים או מכליו לנשים אצל דבר שפירש ר"מ צללא טעם הוא ששאלין שואלים להם ואין אנו יודעים אם טריפה (י) הוא או שלם נהרג חייב וצסייף שנשאל להם ואמרו אין אנו יודעים יהיה פטור לכן נראה דהא דקאמר לא נהרג אדם מעולם לאו דוקא אלא רוב פעמים לא היה נהרג שעל ידי שהוא מרצה צבדיקות אי אפשר שלא יכחש אחד מהם (יא) חזירו אצל אין לומר דר' עקיבא לטעמיה דחייש למיעוטא גבי חלב (ב) פטור (צבדומה כ:): דהא לא מניינו שום פנא דחייש למיעוטא טפי מרזי מאיר ואפ"ה מודה (ג) היכא דלא אפשר דלא חייטין למיעוטא צ"ק דחולין (דף י"א:): והכא היינו דלא אפשר מיהו י"ל דאיכא למיקם עלה דמילתא כגון שהיה קרום של מות מגולה וראו שהיה שלם וזה ונקצו והרגו (ד):

אף אם היו עושים כך היו מרצין שופכי דמים שלא יראו מצי"ד: **גב' מפני זכותה של ארץ ישראל** אולי תועיל למנא לא פתח של זכות: מה ס"ל בשעריך. שופטים ושופרים תמן לך וגו' (ט): **אתה מושיב כו'.** אתה חייב להושיב בכל פלך ופלך כו'. פלך הפרכיא: **אם תמלא לומר שלם הרג.** שיאמרו צדקוניהו לאמר מיתמו מכל שמונה עשרה טריפות: **ראיהם כמכחול בשפופרת.** ואין עדים מסתלין צק. שפופרת קנה חלול שנותנין בו כחול לכחול עינים. מכחול הוא קיסס דק שבו נוטלין הצבע מתוך הקנה: **ורצנן דמחייבי מיתה על הערוה היכי דיני צלחו עדות הם הורגים הואיל ולאו הכי צדקי: משיראו כמנאפים.** משינהגו עינין יאורף ששוכנין צקירבו צמר ונהגים כדרך משמים:

הדרן עלך ביצד העדים

היה מעגל צמעינה. טחין היו גומותיהן צביט והגגות לא היו משופעין אצל הטיט משפעין מעט כדי שיוצו המים וטחין אותן צמחית עץ עצה ותלקה וזה צית יד ודוחפה לצד השיפוע וחוזר ומושכה אליו וחוזר ודוחפה (ל"ד) והטיט מתמרמז ומחליק וצדחיתו קורוה מעגל וצמחיתו קורוה מושך ושם העץ מעגילה: **היה משגל חציה.** מן הגג: **היה יורד.** ההורג צסולם ונפל מן הסולם והרג צגופו את חזירו גולה דכל הני דרך ירידה ניהו וגזי גלות דרך ירידה צעין כדמפרש בגמרא ויפל עליו (י): **אצל היה מושך.** ונשטטה מעגילה מידו ונפלה: גמ'

ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו': היכי הווי עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו ראינתם טריפה הרג שלם הרג אמר רב אשי אם תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סייף נקב הוה בבועל את הערוה היכי הווי עבדי אביי ורבא דאמרי תרווייהו ראינתם כמכחול בשפופרת ורבנן היכי דינו כשמואל (א) דאמר שמואל (ב) כמנאפים משיראו כמנאפים:

הדרן עלך ביצד העדים

אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו והרגתו הרי זה גולה אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו היה

אלו הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה. צמיהן (א) שהיו הגגים שזין ולת היה משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג עומין אותו צביט ורזים להשוות טיח הגג ולוקמין אצן עגולה ארוכה קצת ויש לו צי שנים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: **משלשל בחבית כו'.** קצת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו דקצתני צסיפה ונראה לומר דנפלה (ו) שנשטט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאם כן לא חתיין כרבי (ז) דלמא לקמן (דף ט:): **נפסק אינו גולה: היה יורד בסולם.** יש אומרים דמנא לא זו אף זו קמתי לא זו מעגל דודאי יש לחייבו גלות דלמא לא נהרג אלא אף משגל חציה דשפיר מיוזר שלא שצזר חזיתו אם נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולם דטפי מיוזר כדי שלא יפול אם הרג חייב: פשיטא

(א) צ"ל הווי יענין, (ב) סנהדרין מה: גיטין כח: ט"ו, (ג) סנהדרין ד"ד, (ד) ומוספתא סנהדרין פ"ג ע"ש, (ה) ומוספתא ס"א, (ו) ומוספתא לדרוויכס בכל מושבותיכם למנוט (ט"ו) (א) צ"מ פ"ג, (ב) צ"ל והרגו. יענין וכו' צמחיות, (ט) ודברים טו, (י) וצמחין לה, (א) צ"ל ולא למלוה ולא לערב, (ג) רש"י מ"י, (ח) צ"ל לא, (ט) וצמחין לה, (א) צ"ל משה"ל וצ"ל, (ב) צ"ל לאו, (ב) וכו', (א) וכו' צמחיות כח. סנהדרין ט"ז חלב פטור, (ג) רש"י גורם דלמא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר רב פסא למימר. מיב הך עובדא קבעה תלמודא כהא משום דשייכא למי' דמי לטייל מנא' אהר מן קרוב או פטול כו' ומיהו אמאי לא קבעה לעיל וי"ל דהך עובדא אמי נמי לקמיה דרבא צדקי הך נהרג עמי כו': (ב) תוס' ד"ה דלמא וכו' וזמנן ר"מ דודאי אי לא שילינן להו לא חייש' אלא: (ג) בא"ד הואיל ונהרגו גופיה מארץ ישראל בעינן במחשבתן זה את זה ומיהו טעם זה: (ד) בא"ד טריפה הרג או שלם הרג חייב וצסייף שנשאל: (ה) בא"ד אהר מוסא את מינו: (ו) בא"ד דהיאבא דלא אפשר דלא חייטין למיעוטא דרביא פ"ק דחולין: (ז) ד"ה כמכחול וכו' נהרג מעולם וי"ל דמ"מ וכו' נהרג מעולם משום וכו' שחמחולא איט טריפה וכו' א"כ אם הורגו לא יהי חייבין: (ח) ד"ה אלו כן וכו' צמחין וי"ל וכו' ארוכה קצת ויש לה בית יד ארוכה ומעגלה אוחת על פני כל הגג להשוות הטיח והייט דקרו לה מעגילה: (ט) ד"ה משגל וכו' נפלה דרישא שנשטט מידו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ל צלל שערין כ"ל (יכ"ה צירושלמי):

מוסף רש"י

לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. קטנה סנהדרין קטנה טיבתא צמחיל כל זמן שטיבתא צמחיל וישראל (מחבר) לה (ט). **במנאפים משיראו כמנאפים.** מעדין עליהם העדים לחייב מיתה ומלקות ומשכטו זה על זה כדרך מנאפים ואין צריך לעדים שיראו כמכחול בשפופרת. דלא הוקמין מורה להסתמך כל כך (ב"ב) (א"כ).

זה הכלל כל שצדקן ירידתו גולה שלא כדרך ירידתו אינו גולה. מנא הני מילי. אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו וירמות עד שפיל עליו דרך נפילה: